

Jarkko Tontti

Runous vai filosofia?

Runoilijoiden ja filosofien suhteet ovat pitkään olleet tulehtuneita. Melkoinen osa filosofeista suhtautuu runouteen ylimielisesti, jotkut jopa halveksien. Termi 'käsiterunous' on pilkkanimike sekavalle ja kehnolle filosofialle. Taustalla kuultaa käsitys, jonka mukaan hyvä filosofia on selkeää ja täsmällistä. Käsitteet määritellään tarkasti ja niiden kanssa toimitaan järjestelmällisesti ja systemaattisesti. Järki rulettaa. Yeah.

Loogisanalyttikot, nuo akateemisen maailman mandariinit, ovat tietysti tämän kannan pääedustajia. Loogikoille runoilijoiden tekstit ovat malliesimerkkejä mielettömyydestä. Runon äärellä loogikko ahdistuu ja hän torjuu sen pelottavana käsittämättömyytenä.

Vallitsevan mielikuvan mukaan ei-analyttinen filosofia suhtautuu suopeammin kirjallisuuteen yleensä ja runouteen erityisesti. Martin Heideggerin myöhäisfilosofia toitottaa runon voimaa. Jacques Derridan ja Hans-Georg Gadamerin muuten erisuuntaiset teoretisoinnit kohtaavat

toisensa yhteisessä runorakkaudessa. Molemmat vaikuttuivat Paul Celanin runoista.

Entäs runoilijat? Toisen kertaluvun predikaattilogiikka ja muut loogikkojen puuhut kirvoittavat runoilijoilta vain huvittuneita tirsakduksia. Miten joku voi tehdä tuolaista tosissaan? Haave täydellisestä eksaktiudesta, jolla luonnollisten kielten niljakkaista epäselvyyksistä päästäisiin eroon on runoilijoille käsittämätön. Ihmisenä olemisen mielekkyys syntyy kielen epätäsmällisyydestä ja monitulkintaisuudesta. Miksi siitä pitäisi päästä eroon?

Mutta myöskään ns. mannermainen filosofia ei tyydytä runoilijaa. Kun runous kuorrutetaan pitkällä teorialurituksella, se kuolee pois. Ei runolla voi perustella mitään filosofista positiota. Pahimmillaan runoutta harrastavat mannermaiset filosofit hyväksikäyttävät sitä omiin tarkoituksiinsa ja tekevät siitä filosofian aputiedettä. Hyvä runous on sellaista, joka 'ilmentää' milloin mitäkin teoreettista kantaa, jotta filosofi saisi tukea väitteilleen.

Ei auta. Runoutta symppaava filosofia on yhä vain filosofiaa, tunteista ja kokemuksellisuudesta riisuttua piperrystä. Filosofit puhuvat mieluusti kielestä, mutta heidän omista teksteistään paistaa totaalinen kielen tajun puute.

Yliopistotutkijat rajoittuvat länsimaisen kaanonin pölyttyneisiin klassikoihin ja ohittavat elävän kirjallisuuden. He ostavat arvostettua käännöskirjallisuutta hyllyynsä esitelläkseen sivistyneisyyttään kaverilleen, nykyrunoudesta he eivät välitä. Kirjallisuus on vain väline johonkin muuhun päämäärään, sillä ei ole omaa sijaa. Runoilija jättää Aristoteleen koottujen lukemisen kesken ja lähtee kaljalle, sitten kirjoittamaan.

Mutta ehkä on olemassa heiveröinen dialogin mahdollisuus. Onko sittenkin niin, että filosofia on runouden toinen, jota se tarvitsee ravataksaan oman alueensa? Voisiko loogikonkin tönä hereille formalistisista kankeuksistaan, vaikka runoilla? Pitäisikö ensin kuunnella ja sitten vasta puhua?

Jarkko Tontti on julkaissut kirjallisuuskritiikkiä ja runoja kirjallisuuslehdissä ja antologioissa, viimeksi *Parnassossa*, *Nuoressa Voimassa*, *Tulessa & Savussa* sekä Runouden vuosikirja *Motmotissa*. Tontin esikoisrunokokoelma *Vuosikirja* ilmestyy Otavan kustantamana keväällä 2006. Tontti on julkaissut myös oikeusfilosofisen väitöskirjan *Right and Prejudice* (Ashgate 2004), toimittanut teoksia *Filosofien oikeus I & II* (SLY, 2001) ja *Tulkinnasta toiseen* (Vastapaino, 2005) sekä teemanumeroita eri aiheista *niin & näin* -lehteen.